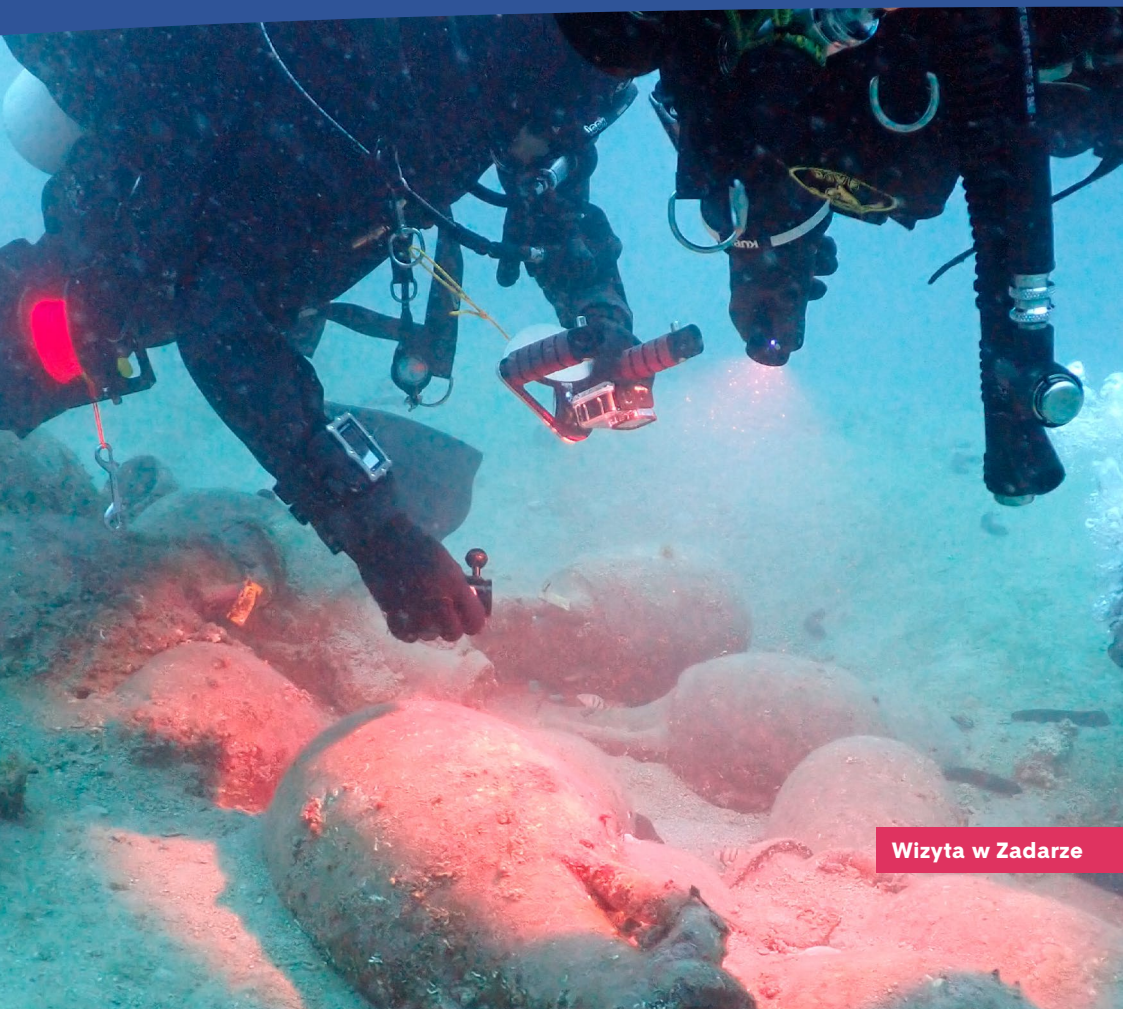

NARODOWE
MUZEUM
MORSKIE
w Gdańsku

BIULETYN INFORMACYJNY

Nr 5 (242) maj 2023

Wizyta w Zadarze

- Od Dyrektora NMM 2
- Noc Muzeów 2023 3
- Na bursztynowym brzegu 6
- XIII Regaty Smoczyc Łodzi 8
- 40 lat minęło. Świątowanie na „Darze Pomorza” 10
- XVI Konferencja Polskiego Muzealnictwa Morskiego i Rzecznego 11
- Spotkanie grupy roboczej BRHC 13
- Projekt polsko-chorwacki – wizyta w Zadarze 16
- I Kongres Bezpieczeństwa Dziedzictwa 18
- O bezpieczeństwie zbiorów 19
- 4 strony Wisły 20
- Warsztaty 60+ w Muzeum Rybołówstwa w Helu 21
- Czapka ucznia Szkoły Morskiej w Landywood 22

Ministerstwo Kultury
i Dziedzictwa Narodowego

NARODOWE
MUZEUM
MORSKIE
w Gdańsku

OD DYREKTORA NMM

Biuletyn NMM • 5 (242) 05.2023

Szanowni Czytelnicy

Za nami okres intensywnej wiosny, która wystawiła na próbę nasze nerwy i zapełniła po brzegi terminarzem. Takiej obfitości wydarzeń nie pamiętam osobiście w historii naszej instytucji. Konferencje naukowe, otwarcia wystaw, działania edukacyjne, wyjazdy studyjne, badania archeologiczne, Noc Muzeów, wyścigi smoczych łodzi, 40. rocznica przekształcenia „Daru Pomorza” w statek-muzeum... Dalej nie będę już wymieniał – zapraszam na kolejne strony majowego „Biuletynu”.

Cieszę przede wszystkim bardzo dobre wyniki osiągnięte w czasie Nocy Muzeów. Działy: Edukacji, Administracji, Ochrony, Promocji i Marketingu – właściwie cała załoga NMM – stanęły na wysokości zadania. Serdecznie za to wszystkim dziękuję!

Dwudziesta już, jubileuszowa wystawa z cyklu „Polscy artyści o morzu” to piękna opowieść pod tytułem „Na bursztynowym brzegu. Mariny Włodzimierza Natęcza”. Barwne relacje między innymi z wybrzeża polskiego i skandynawskiego wprowadzają już w letni nastrój. U progu lata przyszło nam się także po raz XIII zmierzyć w Regatach Smoczych Łodzi Instytucji Kultury. Tym razem trzynastka przyniosła pecha naszej załodze. Liczyliśmy na to, że na stałe przejmemy puchar Prezesa Towarzystwa Przyjaciół NMM. Niestety, po bardzo wyrównanym wyścigu o włos wyprzedziła nas załoga Muzeum Zamkowego w Malborku. Gratulacje i szacunek dla zwycięzców i podziękowania dla wszystkich uczestników tej zabawy integracyjnej na Motławie!

Muzeum Krakowa zaprosiło muzealników z całej Polski na XVI Konferencję Muzealnictwa Morskiego i Rzeczynego. Bardzo ciekawym referatom towarzyszyły spotkania i panele dyskusyjne, a nawet krótki rejs rekonstrukcjami tradycyjnych łodzi drewnianych po Wiśle.

W maju nie zabrakło także projektów międzynarodowych, o których piszemy szerzej w tym numerze. Trwa bardzo ciekawy projekt, realizowany z Międzynarodowym Centrum Archeologii Podwodnej w Zadarze, a szykując się na wrześniowe Forum Bałtyckiego Dziedzictwa Kulturowego w Gdańsku – prowadzimy konsultacje w grupach roboczych, o których także piszemy poniżej. Nie sposób omówić całej treści majowego biuletynu. Sądzę, że ten numer dostarczy Państwu wielu ciekawych informacji na temat bieżących wyzwań, przed jakimi staje nasze Muzeum.

Życzę interesującej lektury

dr Robert Domżał
Dyrektor
Narodowego Muzeum Morskiego
w Gdańsku

NOC MUZEÓW 2023

Biuletyn NMM • 5 (242) 05.2023

Podczas tegorocznej Nocy Muzeów, która przypadła 13 maja, Narodowe Muzeum Morskie w Gdańsku zaprosiło do swoich sześciu oddziałów w czterech miastach. W ciągu kilku godzin odwiedziło je ponad sześć i pół tysiąca gości. Ogromne zainteresowanie atrakcjami pozwala sądzić, że muzea nadal pozostają żywymi miejscami, które nie tylko chronią dziedzictwo kulturowe, ale też edukują i pobudzają wyobraźnię.

Skandynawscy wojowie na Ołowiance

Pokazowe walki wikingów przeniosły widzów w świat odważnych i nieustraszonych wojowników sprzed wieków. Skandynawscy wojowie z drużyny Naglfar nie tylko toczyli pojedynki, ale również prezentowali historyczne uzbrojenie, rękodzieło i wikińskie zwyczaje. Wiedzę tę uzupełniały kuratorskie oprowadzania po wystawie „Truso. Legenda Bałtyku”. Było także sporo wikińskich gier, zabaw i nauki tańca średniowiecznego. Spichlerze na Ołowiance cieszyły się także sporym zainteresowaniem dzięki wystawom stałym i czasowym.

„Sołdek” pod osłoną nocy

Wejście na pokład statku-muzeum było doskonałą okazją, aby zobaczyć imponującą wystawę „Sołdek i jego czasy”. Przybliżyła ona historię polskiego budownictwa okrętowego oraz handlu morskiego w II połowie XX w. Druga, chętnie oglądana ekspozycja, prezentuje czternaście modeli statków – pomniejszonych kopii rzeczywistych jednostek budowanych w Stoczni Gdynia S.A. do roku 2002. Sporym zainteresowaniem cieszyły się również zdjęcia nocnego Gdańska wykonywane z pokładu „Sołdka”. Dodatkowo każdy, kto wszedł tego wieczoru na pokład, mógł zabrać ze sobą odrobinę historycznego ładunku – w postaci rudy żelaza.

7

8

9

10

11

12

NOC MUZEÓW 2023 ciąg dalszy

Biuletyn NMM • 5 (242) 05.2023

Muzyczna atrakcja w Centrum Konserwacji Wraków Statków

Głównym punktem wieczoru w naszym tczewskim oddziale był koncert studentów Wydziału Wokalno-Aktorskiego Akademii Muzycznej im. Stanisława Moniuszki w Gdańsku. Wykonali oni pieśń Georga Philippa Telemanna ze zbioru *Singende Geographie* z 1708 r. To barokowe dzieło stanowi muzyczną podróż ku egzotycznym i dalekim lądom. Na ten temat sporo do powiedzenia miał również Artur Fonzychowski, kurator zbiorów etnograficznych NMM, który oprowadzał gości po unikatowej kolekcji tradycyjnych łodzi, pochodzących z 18 różnych miejsc w Europie, Afryce, Azji, Oceanii i Ameryce Północnej. Entuzjaści nowych technologii zobaczyli pokaz skanowania zabytków w 3D, a rodziny z dziećmi z chęcią brały udział w zajęciach plastycznych. Noc Muzeów stała się również doskonałą okazją do odwiedzenia sąsiadującego z CKWS Muzeum Wisły i obejrzenia tamtejszej wystawy stałej oraz kończącej się wkrótce ekspozycji czasowej „Człowiek i rzeka. Rybołówstwo na dolnej Wiśle”.

Nocne zdjęcia na tle „Daru Pomorza”

Ikoniczny żaglowiec stojący przy gdyńskim Nabrzeżu Pomorskim stanowił idealną scenę do pamiątkowych fotografii, tym bardziej, że aż do północy statek Iłnił uroczystą iluminacją. Atrakcji nie zabrakło również na pokładzie, a wszystko za sprawą „muzealnych urodzin” żaglowca. Dokładnie 40 lat temu „Dar Pomorza”, legenda polskiej marynarki handlowej, rozpoczął nowy etap swojej służby – jako statek-muzeum. O tym, jak żaglowiec zyskał swoje drugie życie, zwiedzający mogli dowiedzieć się, zwiedzając wystawę „40 lat minęło. Od statku szkolnego do statku-muzeum”. Ekspozycji towarzyszyła prelekcja i spotkanie z kapitanami z Towarzystwa Przyjaciół „Daru Pomorza” i Stowarzyszenia Kapitanów Żeglugi Wielkiej. Zwiedzający mogli również premierowo obejrzeć film powstały z okazji jubileuszu. Na rodziny z dziećmi czekała książeczka edukacyjna, do wypełniania w trakcie spaceru po żaglowcu.

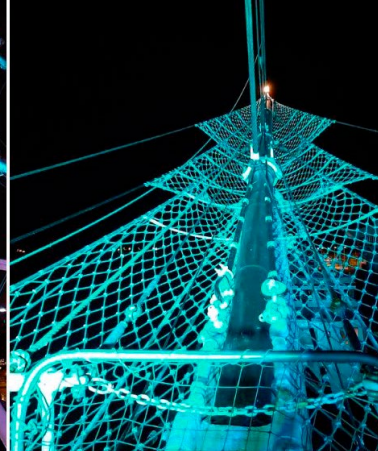

13

14

15

16

17

18

NOC MUZEÓW 2023 ciąg dalszy

Biuletyn NMM • 5 (242) 05.2023

Konserwacja bez tajemnic w Muzeum Rybołówstwa

Dużym zainteresowaniem podczas Nocy Muzeów cieszyło się Muzeum Rybołówstwa w Helu. Goście poznawali tam tajemniczy świat konserwacji zabytków, dzięki której ocalić można bezcenne przedmioty sprzed setek lat. Nauka – chemia i fizyka – łączyła się również ze sztuką. Wszystko za sprawą prezentowanej w Helu nastrojowej wystawy malarstwa: „Bałtyk Sotera Jaxy-Matachowskiego”. Drzwi do niezapomnianych przeżyć otworzyła również muzealna wieża, z której rozpościerał się nocy widok na Hel i wody Zatoki Gdańskiej tonące w delikatnym świetle księżyca.

Tekst: Łukasz Grygiel

Zdjęcia: Paweł Józwiak, Marek Jaroszewski, Małgorzata Rodzik

1. Dużym zainteresowaniem cieszyła się wystawa „W toni...” prezentująca prototypowe pojazdy podwodne, 2. Pokazy walk skandynawskich wojów z drużyny Naglfar, 3. Nauka średniowiecznego tańca w wykonaniu Magdaleny Jędrzejewskiej z Działu Edukacji NMM, 4-5. Zwiedzanie wystawy stałej w Spichlerzach na Ołowiance, 6. Fragment nowej wystawy na pokładzie statku-muzeum „Sotdek”, 7. Goście CKWS na pamiątkowym zdjęciu w przebraniu, 8. Ogromne zainteresowanie zajęciami plastycznymi w CKWS, 9. Orowadzanie po wystawie zabytkowych łodzi w CKWS, 10. Studenci Wydziału Wokalno-Aktorskiego Akademii Muzycznej im. Stanisława Moniuszki w Gdańsku podczas występu muzyczno-aktorskiego, 11. Widzowie wsluchujący się w barokową pieśń Georga Philippa Telemanna, 12. Zwiedzanie wystawy „Człowiek i rzeka. Rybołówstwo na dolnej Wiśle” w Muzeum Wisły w Tczewie, 13. Najmłodszy goście podczas zajęć plastycznych zorganizowanych w CKWS, 14. „Dar Pomorza” lśniący uroczystą iluminacją, 15. Pamiątkowe zdjęcie pracowników NMM w Muzeum Rybołówstwa w Helu, 16. Opowieść o tajemnicach konserwacji, 17-18. W Muzeum Rybołówstwa w Helu nie zabrakło atrakcji dla dzieci

NA BURSZTYNOWYM BRZEGU

Biuletyn NMM • 5 (242) 05.2023

25 maja uroczystie otwieraliśmy jubileuszową, dwudziestą wystawę z cyklu „Polscy artyści o morzu”, zatytułowaną „Na bursztynowym brzegu. Mariny Włodzimierza Nałęczca”. Artysta ten, wykształcony w Petersburgu, Düsseldorfie i Paryżu, słynął w pierwszej połowie XX w. jako marynista. Początkowo zafascynowały go skandynawskie fiordy, które malował o różnych porach roku i na rozmaitych formatach. Przedstawiające je obrazy wystawiał m.in. na paryskich Salonach, w Petersburgu, w Kijowie, w warszawskiej Zachęcie i w innych galeriach. W 1909 r. artysta odbył rejs Wisłą do Gdańska w poszukiwaniu materiałów do planowanego obrazu poświęconego bitwie pod Oliwą stoczonej 28 listopada 1627 r. Podróż ta natchnęła go na resztę życia miłością do polskiego wybrzeża Bałtyku. Zaczął malować coraz więcej pejzaży z tego regionu, zaangażował się też w działalność społeczną na rzecz odnowienia i umacniania więzi Pomorza z pozostałymi ziemiami polskimi. Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości nabył ziemię w Lisim Jarze i rokrocznie organizował tam kursy malowania pejzażu morskiego. W okresie międzywojennym był zaangażowany w działalność Ligi Morskiej i Rzecznej, której przewodniczkę – Ligę Żeglugi Polskiej – zakładał. Niestrudzenie malował Bałtyk i skrawek jego wybrzeża, przyznany Polsce w traktacie wersalskim. Cieszył się uznaniem i powszechnym szacunkiem jako artysta, publicysta i działacz. Niestety, podczas II wojny światowej znaczna część jego dorobku malarskiego została zniszczona w pracowniach w Warszawie i Lisim Jarze.

Wystawa w Narodowym Muzeum Morskim jest pierwszą po wojnie monograficzną prezentacją twórczości Włodzimierza Nałęczca. Zgromadzono na niej prace ze zbiorów muzealnych, a także użyczone przez kolekcjonerów z całej Polski, którzy zechcieli odpowiedzieć na opublikowany w mediach społecznościowych apel. Niektórzy z nich zaszczylili swoją obecnością wernisaż. Gośćmi uroczystości byli także prezes Towarzystwa Przyjaciół NMM dr Fryderyk Tomala, burmistrz Władysławowa p. Romuald Kuźel oraz przedstawiciele trójmiejskich uczelni i Sopockiego Domu Aukcyjnego, który niestrudzenie wspiera Muzeum w jego inicjatywach.

Ekspozowane na wystawie dzieła reprezentują cały okres działalności artystycznej malarza, od studiów po lata wojenne. Dominują prace malarskie – widoki otwartego morza, pejzaże ze Skandynawii i znad Bałtyku, ale też krajobrazy ze śródlądzia, z Tatr i z Ukrainy, gdzie artysta się urodził. Na wystawie znalazło się także kilka akwafort i jeden rysunek związany z bitwą pod Oliwą – „Ostatnie chwile admirała Dickmanna”. Blisko połowa prac pochodzi z kolekcji prywatnych z całej Polski.

Wystawę w Spichlerzach na Ołowiance oglądać będzie można do 3 września. Tradycyjnie towarzyszy jej katalog w j. polskim i angielskim, przygotowany przez kuratorki ekspozycji: dr Monikę Jankiewicz-Brzostowską i Zuzannę Mikołajek-Kiełb.

Tekst: Monika Jankiewicz-Brzostowska

Zdjęcia: Paweł Józwiak

NA BURSZTYNOWYM BRZEGU ciąg dalszy

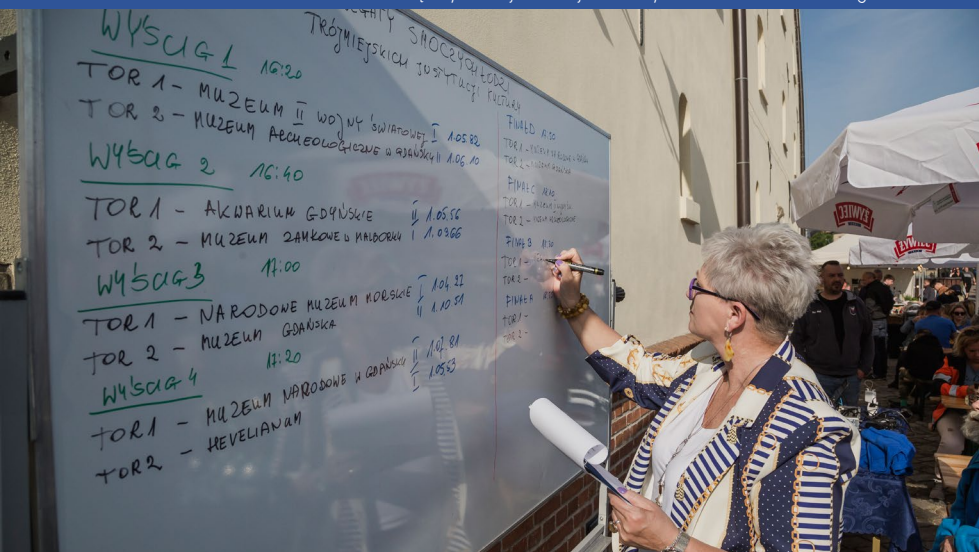

Obsada Narodowego Muzeum Morskiego w Gdańsku w drodze na start

Zacięta rywalizacja o I miejsce: osady NMM i Muzeum Zamkowego w Malborku

Zawody poprowadziła Dorota Orzeł z Morskiego Robotniczego Klubu Sportowego w Gdańsku.

XIII Regaty Smoczycy Łodzi Instytucji Kultury przeszły do historii jako niezwykle wyrównane i pełne emocji. Na wodach Motławy rywalizowało ponad 160 zawodników z 8 instytucji kultury. Aby przekonać się, jak bardzo emocjonujący był finał regat, wystarczy spojrzeć na uzyskane czasy: o zwycięstwie zdecydowały setne sekundy.

Tegoroczna edycja regat zapewniła niezapomniane chwile zarówno uczestnikom, jak i kibicom zgromadzonym na nabrzeżu wyspy Ołowianki. Trudno nie zauważyć, że poziom regat staje się coraz bardziej wyrównany. Załogi mobilizują się, trenują i biją swoje rekordy. W tym roku do rywalizacji stanęły: Muzeum Archeologiczne w Gdańsku, Muzeum Narodowe w Gdańsku, Muzeum Gdańska, Muzeum II Wojny Światowej, Muzeum Zamkowe w Malborku, Akwarium Gdyńskie, Hevelianum oraz Narodowe Muzeum Morskie w Gdańsku. Wyniki wyścigów eliminacyjnych i finałowych są potwierdzeniem ogromnej pracy, jaką osady włożyły w przygotowania do regat – niektóre z drużyn treningi rozpoczęły już na kilka tygodni przed startem.

Wygrała załoga Muzeum Zamkowego w Malborku i do niej trafił puchar przechodni, ufundowany przez Towarzystwo Przyjaciół Narodowego Muzeum Morskiego, które jest patronem i mecenasem regat. Zwycięzca kilku ostatnich zawodów – osada NMM pod dowództwem Brygidy Sonnack – tym razem zadowolili się musiała drugim miejscem. Trzecie miejsce, powtarzając swój wynik z 2019 r., zajęła reprezentacja Akwarium Gdyńskiego.

Regaty są organizowane wspólnie z Morskim Robotniczym Klubem Sportowym w Gdańsku, ze wsparciem finansowym Urzędu Miejskiego w Gdańsku. Sekcja Łodzi Smoczycy Klubu zapewnia sprzęt oraz fachową obsługę podczas wyścigów, pomaga też w profesjonalnym przygotowaniu do zawodów.

Impreza corocznie uświetnia obchody Europejskiego Dnia Morza oraz Dnia Muzealnika, łącząc promocję instytucji kultury z upowszechnianiem zdrowego trybu życia i ducha walki. Uczestnicy regat podkreślają też ich ogromną rolę w integracji pomorskiego środowiska kulturalnego.

Wyniki XIII Regat Smoczycy Łodzi Instytucji Kultury

1. Muzeum Zamkowe w Malborku
2. Narodowe Muzeum Morskie w Gdańsku
3. Akwarium Gdyńskie
4. Hevelianum
5. Muzeum Archeologiczne w Gdańsku
6. Muzeum II Wojny Światowej
7. Muzeum Gdańska
8. Muzeum Narodowe w Gdańsku

Tekst: Brygida Sonnack, Łukasz Grygiel

Zdjęcia: Paweł Józwiak

Zwycięska załoga Muzeum Zamkowego w Malborku z pucharem

Brygida Sonnack – kapitanka drużyny NMM – odbiera podziękowanie od swojego zespołu

XIII REGATY SMOCZYCH ŁODZI ciąg dalszy

Wspólne zdjęcie uczestników XIII Regat Smoczych Łodzi Instytucji Kultury

Bądź z nami
w kontakcie ▶

◀ i oglądaj
zabytki w 3D

40 LAT MINĘŁO. ŚWIĘTOWANIE NA „DARZE POMORZA”

Biuletyn NMM • 5 (242) 05.2023

W sobotę 27 maja minęło 40 lat od oficjalnego otwarcia statku-muzeum „Dar Pomorza”. Już pierwszy rok działalności pokazał, że warto było zachować Białą Fregatę i przekształcić ją w muzeum – do końca 1983 r. zwiedziło ją ponad 166 tysięcy osób.

O wydarzeniach sprzed lat przypomina otwarta w styczniu w pomieszczeniu III wachty wystawa „40 lat minęło. Od statku szkolnego do statku-muzeum”. Ponadto w trakcie Nocy Muzeów Arleta Gałązka zaprezentowała referat, w którym przybliżyła historię przekształcenia żaglowca w muzeum. Natomiast jubileuszowe obchody miały miejsce od 22 do 27 maja. Przez cały tydzień podniesiona była uroczysta banderęga, a wieczorami żaglowiec rozświetlała iluminacja, codziennie w innym kolorze.

Najważniejszym wydarzeniem rocznicy było spotkanie, które odbyło się 22 maja w salonie komendanta. Z inicjatywy i na zaproszenie dyrektora NMM dr. Roberta Domżała spotkali się: były dyrektor NMM dr hab. inż. Jerzy Litwin, prof. kpt. ż.w. Daniel Duda, kpt. ż.w. Stefan Krella, kpt. ż.w. Leszek Górecki, długoletni kustosz „Daru Pomorza” Marek Twardowski oraz zastępca dyrektora NMM dr Marcin Westphal, który poprowadził spotkanie. Goście dzielili się swoimi wspomnieniami sprzed lat. Prof. Duda opowiedział o swojej roli jako rektora Wyższej Szkoły Morskiej w Gdyni w procesie przekazywania statku z uczelni do muzeum. Kapitanowie Krella i Górecki opowiadali o swoich związkach z „Darem Pomorza” – od czasów rejsów kandydackich po działalność w Towarzystwie Przyjaciół „Daru Pomorza”. Panowie Twardowski i Litwin wspominali inwentaryzację przekazanych przez WSM obiektów, którą przeprowadzili na „Darze Pomorza” w połowie 1982 r., a także powstawanie muzeum na żaglowcu. Po spotkaniu rozmówcy oraz inni zaproszeni goście udali się do pomieszczenia III wachty, na wystawę, by tam spotkać się z dziennikarzami. Tu również podzielili się swoimi wspomnieniami związanymi z zachowaniem „Daru Pomorza”. Powstałe przy tej okazji materiały ukazały się w mediach lokalnych i krajowych.

Kulminacją tygodniowego świętowania było zaproszenie do zwiedzania „Daru Pomorza” w sobotę 27 maja w godzinach 12:00 – 20:00, z bezpłatnym zwiedzaniem z przewodnikiem w godzinach 16:00 – 20:00. Po żaglowcu oprowadzali: Monika Golenko, Patryk Herdzik i Arleta Gałązka.

Tekst: Arleta Gałązka

Zdjęcia: Paweł Józwiak

XVI KONFERENCJA POLSKIEGO MUZEALNICTWA MORSKIEGO I RZECZNEGO

Biuletyn NMM • 5 (242) 05.2023

Między 17 a 19 maja w Krakowie odbyła się XVI Konferencja Polskiego Muzealnictwa Morskiego i Rzecznego „Dziedzictwo rzeki”. Jej organizatorami było Muzeum Krakowa i Narodowe Muzeum Morskie w Gdańsku.

Konferencje Polskiego Muzealnictwa Morskiego i Rzecznego na trwałe wpisały się do kalendarza muzealnych wydarzeń w kraju. Podczas odbywających się co dwa lata spotkań dokonujemy podsumowania dotychczasowych działań oraz badamy przyszłe kierunki aktywności na rzecz ochrony i promocji dziedzictwa morskiego i rzeczne. Wydarzenia organizowane są w różnych ośrodkach w całym kraju, co umożliwi poznanie regionu i specyfiki działania naszych instytucji. Nie inaczej było tym razem. Uczestnicy Konferencji mieli okazję popłynąć w rejs po Wiśle drewnianymi łodziami krakowskich flisaków oraz zwiedzić jeden z oddziałów Muzeum Krakowa – Thesaurus Cracoviensis.

W ostatnim czasie miało miejsce kilka ważnych wydarzeń związanych z dziedzictwem rzeczno-morskim. Flisactwo zostało wpisane na Reprezentatywną listę niematerialnego dziedzictwa kulturowego UNESCO, flis wiślany – tradycja budowy łodzi drewnianych oraz żegluga wiślanej trafiały do Krajowego rejestru dobrych praktyk w ochronie

niematerialnego dziedzictwa kulturowego. Polska ratyfikowała Konwencję UNESCO o ochronie podwodnego dziedzictwa kulturowego. Wokół tego rzeczno-morskiego dziedzictwa materialnego i niematerialnego skupiały się tematy referatów. Zostały one zaprezentowane w czterech sesjach: historycznej, poświęconej dziedzictwu, muzealnej rzecznej i muzealnej morskiej. Każda z sesji kończyła się ożywioną dyskusją. Podczas Konferencji zorganizowano również 2 panele dyskusyjne: „Muzea a rzeka” oraz „Ludzie rzeki”. Wydarzenie było otwarte dla wszystkich; obok muzealników licznie brali w nim udział przedstawiciele krakowskiego środowiska flisackiego. Po raz pierwszy w historii naszych Konferencji całość była transmitowana online.

Narodowe Muzeum Morskie w Gdańsku na Konferencji reprezentowali: dr Robert Domżał, dr hab. inż. Jerzy Litwin, Iwona Pomian, Zuzanna Mikołajek-Kiełb, dr Tomasz Bednarz i Jadwiga Klim.

Tekst: Jadwiga Klim
Zdjęcia: Marcin Gulis

Statek-muzeum „Pommern”

Muzeum Morskie Wysp Alandzkich

30 i 31 maja w Mariehamn na Wyspach Alandzkich odbyło się kolejne spotkanie grupy roboczej ds. nabrzeżnego dziedzictwa kulturowego, działającej przy Komitecie Dziedzictwa Regionu Bałtyckiego (Baltic Region Heritage Committee – BRHC). W spotkaniu uczestniczyli przedstawiciele Finlandii (Hannu Matikka, Sari Mäenpää), Norwegii (Espen Froyland), Szwecji (Fredrik Blomqvist), Wysp Alandzkich (Jonas Karlsson), Litwy (Dovile Furmaniuk) i Polski (Jadwiga Klim).

Rozmowy zdominował temat Forum Bałtyckiego BRHC, które we wrześniu odbędzie się w Gdańsku. Uczestnicy skupili się na wyborze tematu, jaki grupy robocze mają zaprezentować pierwszego dnia Forum. Omówiono również priorytety działania grupy na lata 2023 – 2026. Kontynuowano dyskusję o stworzeniu Europejskiego Szlaku Latarni Morskich. Podjęto decyzję o modernizacji strony internetowej i poproszono zebranych o przekazanie stosownych materiałów. Uczestnicy zaprezentowali również raporty dotyczące projektów realizowanych przez rodzime instytucje i działań podejmowanych w poszczególnych państwach na rzecz ochrony nadmorskiego dziedzictwa.

Spotkanie na Wyspach Alandzkich stało się okazją do poznania tamtejszego, niezwykle żywego i autentycznego dziedzictwa morskiego. Uczestnicy mogli zwiedzić zlokalizowaną na jednej z wysp stację pilotów Kobbå Klintar, Muzeum Morskie i statek-muzeum „Pommern”. Bardzo interesująca była wizyta w „Sjökvarteren”, w którym lokalne stowarzyszenie podtrzymuje i wspiera tradycyjne rzemiosła. Funkcjonują tam warsztaty szkutnicze, kowalskie, żaglomistrzowskie, małe muzeum oraz port dla drewnianych jednostek. Duże wrażenie na uczestnikach spotkania robiła autentyczność oglądanych ekspozycji, statku, warsztatów. Wyłania się z nich obraz żywej społeczności opartej na handlu i żegludzie, której tradycje są wciąż silne i żywe.

Tekst: Jadwiga Klim

Zdjęcia: Jadwiga Klim, Hannu Matikka

Stacja pilotów Kobbå Klintar

Spotkanie grupy roboczej ds. nabrzeżnego dziedzictwa, stacja pilotów Kobbå Klintar

Centrum szkutnicze Sjökvarteren

Panel dyskusyjny ze specjalistami z ICUA w Zadarze

Zwiedzanie pracowni konserwacji ICUA

PROJEKT POLSKO-CHORWACKI – WIZYTA W ZADARZE

Biuletyn NMM • 5 (242) 05.2023

Pod koniec maja zespół archeologów podwodnych Narodowego Muzeum Morskiego w Gdańsku, w składzie: Janusz Różycki, Paweł Litwinienko i dr Krzysztof Kurzyk, wraz z dyrektorem dr. Robertem Domżałem odwiedził Międzynarodowe Centrum Archeologii Podwodnej w Zadarze (International Centre of Underwater Archaeology, dalej ICUA). Wizyta była jednym z etapów realizacji projektu „Polsko-chorwacka wymiana doświadczeń w zakresie Konwencji UNESCO o ochronie podwodnego dziedzictwa kulturowego” w ramach programu „Kultura inspirująca”, finansowanego przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Celem projektu jest promocja polskiego podwodnego dziedzictwa kulturowego w Chorwacji oraz rozwój współpracy pomiędzy obydwojoma krajami w zakresie ochrony stanowisk podwodnych, rozwoju archeologii podwodnej oraz konserwacji zabytków.

Celem wizyty było zapoznanie się z problematyką ochrony morskiego dziedzictwa kulturowego w Chorwacji, a także specyfiką pracy chorwackich archeologów podwodnych oraz konserwatorów zabytków. Chorwacki system ochrony oraz zarządzania stanowiskami podwodnymi oparty jest w znacznym stopniu na współpracy i zaangażowaniu lokalnych klubów nurkowych, które opiekują się wrakami z okolicy, w zamian posiadając licencje na organizację nurkowań.

W trakcie wizyt studyjnych mieliśmy okazję obejrzeć pracownię konserwacji ICUA w Zadarze, w której konserwowane są zabytki drewniane, ceramika oraz zabytki metalowe. Dyrektor ICUA dr Mladen Pešić zapoznał nasz zespół z nowo budowanym oddziałem, w którym w przyszłości planowane są m.in. wystawy czasowe oraz warsztaty związane z archeologią podwodną.

Bardzo ciekawe były również wystawy w placówkach muzealnych położonych w Zadarze i okolicy, prezentujące historię Dalmacji, w tym liczne zabytki związane z kulturą antyczną. Z perspektywy historii sztuki, najciekawsza okazała się wystawa w muzeum w Betinie na wyspie Murter (Betina Museum of Wooden Shipbuilding), prezentująca lokalne tradycyjne rzemiosło drewniane.

W czasie nurkowania na kilku archeologicznych stanowiskach podwodnych w rejonie Zadaru mieliśmy możliwość w praktyce doświadczyć doskonałych warunków hydrologicznych panujących w Adriatyku. Razem z kolegami z Chorwacji obejrzelśmy między innymi pozostałości kamiennych nabrzeży portowych z okresu rzymskiego, wraki antycznych statków handlowych oraz wrak niemieckiego bombowca nurkującego Ju-87 Stuka, służącego w lotnictwie włoskim, który został zestrzelony w czasie II wojny światowej. Na części wraków, wcześniej niedokumentowanych przez kolegów z ICUA, wykonaliśmy rozpoznanie oraz dokumentację podwodną.

Podsumowaniem naszej wizyty w Chorwacji był referat pt. „Underwater archaeology at the National Maritime Museum in Gdańsk – recent research”, wygłoszony przez dra Krzysztofa Kurzyka oraz Pawła Litwinienko dla chorwackich specjalistów oraz lokalnej społeczności. W trakcie sesji ciekawy wykład pt. „Public Engagement, Community Archaeology and Underwater Cultural Heritage Management: An Australian case study” zaprezentował także gość specjalny z Australii – archeolog podwodny dr Andrew Viduka, założyciel i dyrektor stowarzyszenia GIRT.

Tekst: Krzysztof Kurzyk

Zdjęcia: Robert Domżał, Mladen Pešić, Krzysztof Kurzyk, Janusz Różycki, Paweł Litwinienko

Odprawa przed nurkowaniem na wraku samolotu Ju 87 Stuka

Dokumentacja wraku niemieckiego bombowca nurkującego Ju 87 Stuka

PROJEKT POLSKO-CHORWACKI - WIZYTA W ZADARZE ciąg dalszy

Poszukiwania nowych wraków w rejonie wyspy Žirje

Janusz Różycki doświetla ładunek amfor antycznych na rzymskim wraku w rejonie przylądka Letavica.

Muzeum szuktnictwa tradycyjnego w Betinie na wyspie Murter

Paweł Litwinienko w czasie prezentacji referatu w ICUA

Projekt dofinansowany ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach programu „Kultura inspirująca”.

I KONGRES BEZPIECZEŃSTWA DZIEDZICTWA

Biuletyn NMM • 5 (242) 05.2023

W dniach 31 maja – 2 czerwca odbył się I Kongres Bezpieczeństwa Dziedzictwa „Nowoczesne technologie w służbie ochrony dóbr kultury”, zorganizowany przez Instytut Bezpieczeństwa Dziedzictwa w Krakowie, Akademię Marynarki Wojennej im. Bohaterów Westerplatte w Gdyni oraz Miasto Gdynia. Wydarzenie przeprowadzone zostało hybrydowo, co umożliwiło korzystanie z jego treści także w formie zdalnej. Celem Kongresu była prezentacja w teorii i praktyce możliwości, jakie dają najnowsze rozwiązania techniczne i technologiczne w dziedzinie szeroko pojętego bezpieczeństwa obiektów materialnego dziedzictwa kultury.

W ciągu dwóch pierwszych dni – przeprowadzonych w siedzibie Biblioteki Głównej Akademii Marynarki Wojennej w Gdyni – uczestnicy mieli okazję wysłuchać wielu specjalistów i ekspertów, wymienić się poglądami oraz spostrzeżeniami i wziąć udział w przygotowanych warsztatach. Część wystąpień, z uwagi na trwającą wojnę w Ukrainie, została poświęcona doświadczeniom naszych wschodnich sąsiadów w zakresie skuteczności tradycyjnych zabezpieczeń obiektów zabytkowych i zbiorów, stosowania nowych technologii i weryfikacji założeń, metod i środków na wypadek zaistnienia konfliktu zbrojnego.

W trzecim dniu Kongresu odbyły się ćwiczenia praktyczne ewakuacji osób i zbiorów, przeprowadzone na terenie Muzeum Marynarki Wojennej w Gdyni. Uczestnikom Kongresu zaprezentowany też został magazyn studyjny – nowa inwestycja Muzeum Marynarki Wojennej, nagrodzona Sybillą za 2022 rok w kategorii „Inwestycje”.

Narodowe Muzeum Morskie w Gdańsku zostało partnerem Kongresu. Na rozpoczęcie wydarzenia podpisano list intencyjny pomiędzy NMM i Akademią Marynarki Wojennej w Gdyni. Natomiast w pierwszym dniu Kongresu w panelu pt.: „Nowoczesne technologie w ochronie morskiego dziedzictwa kulturowego” zaprezentowane zostały wystąpienia dyrektora Muzeum dr. Roberta Domżała „Muzealnictwo morskie i ochrona morskiego dziedzictwa kulturowego w dobie kryzysu”, Ireny Rodzik i dr Katarzyny Schaefer-Rychel „Rola badań zabytków na poszczególnych etapach procesu konserwacji”, dr. Tomasza Bednarza „Techniki dokumentacji trójwymiarowej obiektów nautologicznych” oraz Pawła Monkiewicza „Systemy teleinformatyczne jako element bezpieczeństwa zbiorów”. Udział w Kongresie wzięli też Brygida Sonnack oraz Marek Gałaszewski.

Kongres spotkał się z bardzo dużym zainteresowaniem, uczestniczyło w nim ok. 300 osób. Planuje się jego kolejne edycje, w cyklu rocznym, organizowane na przemian – w Gdyni i Krakowie.

Akademia Marynarki Wojennej w Gdyni ma również w planach rozpocząć od nowego roku akademickiego edycję studium podyplomowego „Ochrona dóbr kultury w sytuacjach kryzysowych i konfliktach zbrojnych”.

Tekst i zdjęcia: Brygida Sonnack

O BEZPIECZEŃSTWIE ZBIORÓW

Biuletyn NMM • 5 (242) 05.2023

W dniach 15-16 maja Główna Inwentaryzator Narodowego Muzeum Morskiego w Gdańsku Brygida Sonnack uczestniczyła w Walnym Zebraniu Członków Polskiego Stowarzyszenia Inwentaryzatorów Muzealnych (PSIM). Zebraniu towarzyszyła konferencja pt. „Bezpieczeństwo zbiorów. Wyzwania i rozwiązania w obszarze fizycznego, cyfrowego i prawnego zabezpieczania kolekcji publicznych”, zorganizowana wspólnie z Muzeum Fotografii w Krakowie oraz Archiwum Narodowym w Krakowie. Była to już szósta konferencja tematyczna, którą Stowarzyszenie zrealizowało w ośmioletniej historii działalności. Wydarzenie zostało objęte honorowym patronatem przez Prezydenta Miasta Krakowa.

Zainteresowanie konferencją przeszło najśmielsze oczekiwania organizatorów – ogółem wzięło w niej udział 167 osób z 75 instytucji. Uczestnikiem konferencji, jak również jednym z prelegentów, był kierownik Działu Bezpieczeństwa i Ochrony NMM Zbigniew Szewczyk, który zreferował temat „Rola planów ochrony w organizacji systemu bezpieczeństwa w muzeum. Teoria i praktyka”.

Głównym celem konferencji była aktualizacja wiedzy i wymiana doświadczeń z zakresu szeroko pojętego bezpieczeństwa zbiorów publicznych. Prelegenci zaprezentowali ogólny obraz zagrożeń i wyzwań związanych z opieką nad zbiorami. Poruszana problematyka dotyczyła prewencji konserwatorskiej i stosowania w tym celu najnowocześniejszych technologii, a także całego spektrum procedur zabezpieczania zbiorów

na wystawach. Ponadto omówiony został temat fizycznego i prawnego zabezpieczenia zbiorów podczas użyczeń i transportu, z perspektywy inwentaryzatora, przewoźnika oraz ubezpieczyciela. Tematyka wystąpień dotyczyła również zagadnień ewakuacji i digitalizacji zbiorów w kontekście konfliktu zbrojnego, a także organizacji, a następnie ochrony, prawidłowego korzystania i zabezpieczania cyfrowych zasobów instytucji, w tym baz danych. Konferencja miała na celu zaakcentowanie aktywnej roli inwentaryzatora w ww. obszarach działań.

Wydarzenie stało się platformą współdziałania i wymiany wiedzy pomiędzy pracownikami muzeów, inwentaryzatorami, archiwistami i ekspertami z poszczególnych dziedzin. Prezentacje firm komercyjnych – partnerów PSIM, m.in. Art Transit (transport eksponatów), Marsh (ubezpieczenie dzieł sztuki), Beskid Plus (opakowania zbiorów), Skanowanie.pl i MobileMS (digitalizacja zbiorów), przybliżyły problematykę, z którą każdego dnia mierzy się w swojej pracy inwentaryzator.

Na zakończenie każdego dnia obrad uczestnicy konferencji mogli wziąć udział w wizytach studyjnych w siedzibie Muzeum Fotografii przy ul. Józefitów oraz Archiwum Narodowym w Krakowie.

Tekst i zdjęcie: Brygida Sonnack

4 STRONY WISŁY

Biuletyn NMM • 5 (242) 05.2023

Od 4 kwietnia tego roku Narodowe Muzeum Morskie w Gdańsku uczestniczy w nowym projekcie pod nazwą „4 strony Wisły”, czyli w rozmowach o Wiśle na żywo i online. Co dwa tygodnie we wtorki o godz. 20 stali paneliści i zaproszeni goście dzielą się z widzami swoimi spostrzeżeniami oraz doświadczeniami związanymi z Wisłą. Dyskutujemy o historii i dniu dzisiejszym rzeki, żegludze, statkach i łodziach, bezpieczeństwie nad wodą, wędkarstwie, rekreacji, zagospodarowywaniu brzegów, bieżących wydarzeniach na rzece, dziedzictwie kulturowym i przyrodniczym. Podczas rozmów widzowie mają okazję dowiedzenia się, jak ważną rolę odgrywa rzeka w życiu mieszkańców położonych nad nią miast i jakie wyzwania stoją przed „ludźmi Wisły”.

Stalymi uczestnikami rozmów o Wiśle są:

Jadwiga Klim – Dział Historii Żeglugi Śródlądowej Narodowego Muzeum Morskiego w Gdańsku,

Andrzej Stański – Fundacja Szerokie Wody; organizator imprez wiślanych, m.in. Flis Festiwalu, Zielonych Świątek na Urzeczu, armator kryp „św. Barbara” i „św. Elżbieta” (krypa.pl),

Andrzej Lanczewski – kapitan żeglugi śródlądowej, prezes Fundacji Szlakiem Wisły, armator krypy „Basonia” i bata wiślanego „Śpiew Wiatru” (fb/szlakiemwisly),

Marcin Karasiński – dyrektor Festiwalu Wisły, wiceprezes Nadwiślańskiej Organizacji Turystycznej, armator nasuty „Copernicus”, koordynator projektu „Szlak Wisły” (rejsy-torun.pl),

Piotr Skrzyniarz – moderator spotkania, żeglarz morski, a od niedawna również wiślany (zuchzaloga.pl).

Program jest transmitowany na żywo na profilu na Facebooku, a wszystkie odcinki dostępne są na Youtube (link do pierwszego odcinka: [https://www.youtube.com/watch?v=...](#)).

Tekst: Jadwiga Klim

WARSZTATY 60+ W MUZEUM RYBOŁÓWSTWA W HELU

Biuletyn NMM • 5 (242) 05.2023

Grupę seniorów uczestniczących w cyklicznych warsztatach malarskich organizowanych przez plastyczkę Barbarę Wojczuk-Krystek zabraliśmy 31 maja tramwajem wodnym na Hel. Celem wyprawy było obejrzenie wystawy czasowej pt. „Bałtyk Sotera Jaxy-Matachowskiego”, prezentowanej w naszym helskim oddziale – Muzeum Rybołówstwa. Seniorzy obejrzeli obrazy jednego z najbardziej uznanych polskich marynistów, który uczynił morze przewodnim motywem swojej twórczości, malując nadbałtyckie pejzaże z drobiazgowym realizmem połączonym z dekoracyjną idealizacją. Jego Bałtyk to nasycona wrażliwością opowieść o barwach, świetle i niezliczonych odcieniach morskiego krajobrazu. Oryginały prac będą stanowić wspaniałą inspirację do kolejnych czerwcowych zajęć z doskonalenia marin i technik malarskich, a przepiękna pogoda i rejs statkiem na długo pozostaną w pamięci wszystkich uczestników wycieczki.

Tekst: Barbara Wojczuk-Krystek

Zdjęcia: Barbara Wojczuk-Krystek, Natalia Juszczenko

CZAPKA UCZNIA SZKOŁY MORSKIEJ W LANDYWOOD

Biuletyn NMM • 5 (242) 05.2023

W maju, dzięki Towarzystwu Przyjaciół Narodowego Muzeum Morskiego, do zbiorów Muzeum trafił unikatowy przedmiot, jakim jest czapka ucznia Szkoły Morskiej (Gimnazjum i Liceum Morskiego) w Landywood w Wielkiej Brytanii. Podobna czapka nie jest znana z innych zbiorów muzealnych czy kolekcji prywatnych. Jedynie w zbiorach pana Krzysztofa Barbarskiego, kustosa Muzeum im. gen. Sikorskiego w Londynie, znajduje się emblemat pochodzący z takiego właśnie nakrycia głowy, który jest identyczny z tym na naszej czapce, co potwierdza jej oryginalność.

Szkoła Morska funkcjonowała w latach 1945 – 1949, a jej organizatorem i pierwszym dyrektorem był kpt. ż.w. Karol Olgierd Borchardt. Początkowo placówka mieściła się w Landywood, w obozie zbudowanym dla angielskich górników pracujących w pobliskich kopalniach. W 1947 r. musiano ją stamtąd przenieść, a swoje nowe miejsce znalazła w Lilford, gdzie zajęła budynki po amerykańskim szpitalu. Pierwszymi uczniami szkoły była młodzież przybyła z polskich obozów uchodźczych znajdujących się w Persji, Palestynie, Indiach i Afryce. W założeniu absolwenci placówki mieli zajmować stanowiska nieoficerskie oraz niższe stanowiska oficerskie we flocie brytyjskiej. W gimnazjum

uczono przedmiotów potrzebnych w dziale maszynowym i nawigacyjnym, w liceum następowało oddzielenie profili szkolenia. Jednak w związku z nadmiarem własnych oficerów brytyjskie związki zawodowe nie zgadzały się na zatrudnianie absolwentów szkoły na stanowiska oficerskie i dlatego pływali oni tylko jako załoga szeregowa. W 1949 r. ambasada PRL zażądała przestania wszystkich pomocy nawigacyjnych do Szkoły Morskiej w Gdyni, w związku z czym Gimnazjum i Liceum Morskie przekształcono w Szkołę Techniczną im. Tadeusza Kościuszki.

Nowy nabytek uzupełni kolekcję Działu Historii Żeglugi i Handlu Morskiego, w której znajdują się liczne mundury i elementy stroju marynarskiego, w tym także inne czapki związane ze szkolnictwem morskim, takie jak czapka ucznia Państwowej Szkoły Morskiej w Gdyni, czapka ucznia Zespołu Szkół Budownictwa Okrętowego w Gdańsku oraz czapka studenta Wydziału Budowy Okrętów Politechniki Gdańskiej.

Tekst: Emilia Brotz
Zdjęcie: Bernadeta Galus